

Program:

Graditev sodobnega sistema vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami

Projekt:

Usposabljanje strokovnih delavcev za uspešno vključevanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami v vzgojo in izobraževanje 2008-2011

Tema:

Novi izzivi pri učenju in poučevanju otrok z motnjami v duševnem razvoju

Predavatelj:

Mag. Matej Rovšek

2. Faza - 2010

Ureditev vzgoje in izobraževanja (VIZ) otrok z motnjami v duševnem razvoju (MDR) v Sloveniji in po svetu

- Zakonodaja – pomembna določila, mejniki,
- poimenovanje in skupine otrok s posebnimi potrebami,
- tri osnovnošolske izobrazbene ravni,
- razvoj in pomen specialne pedagogike,
- pojasnitev pojmov: segregacija, stigmatizacija, normalizacija, integracija, inkluzija,
- tri načela in tri dimenzije inkluzije,
- razvoj inkluzije v nekaterih državah EU in v ZDA,
- primer Lesotho/Italija,
- medicinski in socialni model,
- družbena konstrukcija drugačnosti, različnosti in podobnosti,
- prevladujoče razmišljanje o šolanju OPP

Ureditev vzgoje in izobraževanja (VIZ) otrok z motnjami v duševnem razvoju (MDR) v Sloveniji in po svetu

Zakonodaja – pomembna določila, mejniki:

-Zakon o vrtcih:

8 .člen navaja 6 skupin otrok s posebnimi potrebami,

- Zakon o osnovni šoli:

12. člen navaja 8 skupin OPP

- Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2000)

-Deklaracije:

Salamanška deklaracija, 1994

- Deklaracija o otrokovih pravicah

Ureditev vzgoje in izobraževanja (VIZ) otrok z motnjami v duševnem razvoju (MDR) v Sloveniji in po svetu

Poimenovanje in skupine otrok s posebnimi potrebami:

Vrtci 6 skupin, OŠ 8 skupin:

Problemi poimenovanja skupin OPP – nove terminologije:

- Intelktualno ovirani,
- Težava, namesto motnje,
- Learning difficulties,
- ...

Ureditev vzgoje in izobraževanja (VIZ) otrok z motnjami v duševnem razvoju (MDR) v Sloveniji in po svetu

Tri osnovnošolske izobrazbene ravni

→ Enakovredni izobrazbeni standard:

1. program z enakovrednim izobrazbenim standardom
2. Program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo
3. Prilagojeni programi z enakovrednim izobrazbenim standardom

→ Nižji izobrazbeni standard:

1. Prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom

→ Posebni vzgojno izobraževalni program

Ureditev vzgoje in izobraževanja (VIZ) otrok z motnjami v duševnem razvoju (MDR) v Sloveniji in po svetu

Razvoj in pomen specialne pedagogike/spreminjajoč se odnos do marginaliziranih skupin:

- **Antična Grčija:**

Šparta: gorovje Taygetos

Atene : ob cesti

- **Srednji vek – veliko mešanje:** brezdomci, razsipni očetje, bogokletneži, zapravljeni sinovi, duševno zmedeni, umobolni, nori in ostali, ki niso imeli opredeljene družbene vloge, oziroma so bili nekoristni in “škodljivi”

Očiščenje norcev- ladje norcev (“stultifera navis”)

Moteče elemente je bilo potrebno izločiti iz umnega družbenega telesa.

- **16. In 17. stoletje– veliko zapiranje** (“špital za norce”), **RAZVOJ INSTITUCIJE**

- **Konec 18. stoletja - veliko osvobajanje** ločitev norcev od zločincev

19. stoletje – od teorije neozdravljivosti do teorije učljivosti – ločitev oseb z motnjo v duševnem razvoju in duševno bolnih oseb **ZAČETEK RAZVOJA SPECIALNE PEDAGOGIKE**

- **20 stoletje (1. polovica) – veliko vključevanje - normalizacija in integracija**

2. polovica 20. stoletja – poskusi inkluzije

Ureditev vzgoje in izobraževanja (VIZ) otrok z motnjami v duševnem razvoju (MDR) v Sloveniji in po svetu

-Segregacija:

dva oddelka ljubljanskega vrtca, francoski razredi/Revoz, kulturne predpostavke, versko in zgodovinsko ozadje

-Stigmatizacija:

označevanje na podlagi spolne usmerjenosti, rase, verske opredeljenosti, nacionalne pripadnosti, **učnih sposobnosti**

-Normalizacija:

je sistem načel, ki izražajo idejo, da je oseba s posebnimi potrebami prepoznana kot enakovredna osebam z značilnim razvojem v smislu pravice do osebne svobode, enakih priložnosti in možnosti.

-Integracija:

vključitev manjšine v večino

-Inkluzija:

- razmerje med političnim, apolitičnim in socialnim, torej med znanjem, védenjem in samo-uresničitvijo posameznika sprva v vzgojno-izobraževalnem procesu in končno v življenju in delu . Končni cilj inkluzije je torej takšno razmerje med pridobljenim znanjem v šoli, doseženimi socialnimi kompetencami ter prilagoditvami okolja, da bo oseba z motnjami v duševnem razvoju čim bolj samostojna v življenju in delu ter vseskozi socialno integrirana.

Ureditev vzgoje in izobraževanja (VIZ) otrok z motnjami v duševnem razvoju (MDR) v Sloveniji in po svetu

Razvoj inkluzije

Orville Johnson, petdeseta leta

Hope and education, Ruth Levitas

Social exclusion, David Byrne

Working Toward Inclusive Education, Peter Mittler

Italija, 1975: Psichiatria democratica, Franco Basiglia

Lesotho, 1993: 300 učencev vključenih v pilotski program

Skandinavske države, ZDA, blizu nas -Avstrija

Slovenija:

Vsi smo enakopravni, ampak eni s(m)o bolj enakopravni od drugih

Ureditev vzgoje in izobraževanja (VIZ) otrok z motnjami v duševnem razvoju (MDR) v Sloveniji in po svetu

Tri načela inkluzije v vzgoji in izobraževanju:

- Šolanje z vrstniki z značilnim razvojem: šolanje v najmanj restriktivnem okolju (Least Restrictive Environment),
- pravica do napredovanja v skladu z zmožnostmi,
- iz inkluzije izhajajo socialne in izobraževalne koristi.

in tri dimenzije:

- fizična (lokacijska) integracija
- izobraževalna (funkcijska) integracija
- socialna integracija

Fizična integracija:

- v ZDA v letu 2006 le približno polovica učencev vsaj 80% časa v fizični integraciji. Ta odstotek se spreminja glede na vrsto posebnih potreb oziroma vrsto motnje:
- Cel dan z vrstniki z značilnim razvojem preživi približno 90% otrok z govorno jezikovnimi motnjami in le 14% otrok z motnjami v duševnem razvoju.

Izobraževalna integracija:

- Približati kurikulum za čim večji napredek na akademskem področju

Socialna integracija:

Merila za uspešno inkluzijo?

- Pravica
- Filozofija
- Postmoderna vrednota
- Proces, ne cilj

Človek kot socialno bitje dosega svoje emocionalne, socialne in racionalne zadovoljitve skozi pozitivna socialna izkustva.

Ureditev vzgoje in izobraževanja (VIZ) otrok z motnjami v duševnem razvoju (MDR) v Sloveniji in po svetu

Medicinski in socialni model obravnavanja drugačnosti

Medicinski model:

- oprt na motnjo in izvor motnje, ki je lahko opisan z medicinsko diagnozo
- Oprt na oviranost (česa vse zaradi motnje ne zmore) zaradi motnje same (impairment, disability)
- tudi trening šibkih področij izhaja iz medicinskega modela

Socialni model:

- kaj motnja, ovira, primanjkljaj pomeni v družbenem kontekstu,
- kaj osebe potrebuje za npr. dobre učne dosežke, za čim bolj samostojno življenje, za vključitev v zaposlitev... (hendikep)

Ureditev vzgoje in izobraževanja (VIZ) otrok z motnjami v duševnem razvoju (MDR) v Sloveniji in po svetu

Finska: 3,6% ustaljen, medicinski model

Švedska: 1,5% narašča, socialni model

Avstrija: 1,6% ustaljen, socialni model

Belgija (N): 4,9% ustaljen, medicinski model

Slovenija: 1,6% pada, medicinski model

Prilagojeno (adaptivno) vedenje

to so spretnosti, ki jih otrok potrebuje za samostojno življenje: govorne spretnosti, razumevanje govora, socialne veščine in vse druge veščine, ki določajo zmožnost za osebno in socialno neodvisnost v vsakodnevnem življenju oziroma določajo do katere stopnje je oseba sposobna uresničiti svoj potencial v procesu prilagajanja na okolje.

Značilnosti skupin otrok s posebnimi potrebami, ki obiskujejo večinske osnovne šole:

Značilnosti učencev (epistemologija) :

- z težjimi učnimi težavami/ primanjkljaji na posameznih področjih učenja,
- z mejno intelektualno sposobnostjo
- z lažjo motnjo v duševnem razvoju/ razvojnim zaostankom
- z Aspergerjevim sindromom/ visokofunkcionalnim avtizmom
- z motnjo pozornosti in hiperaktivnostjo (ADHD)

Katere so značilne razlike med navedenimi skupinami?

Značilnosti skupin otrok s posebnimi potrebami, ki obiskujejo vrtec in večinske osnovne šole:

Značilnosti učencev (epistemologija):

Primanjkljaji na posameznih področjih učenja

Zelo raznolika skupina primanjkljajev (motenj), ki se kažejo z zaostankom v zgodnjem razvoju in\ali v izrazitih težavah na katerem koli od naslednjih področij: pozornost, pomnjenje, mišljenje, koordinacija, komunikacija, branje, pisanje, pravopis, računanje, socialna kompetentnost in čustveno dozorevanje. Primanjkljaji vplivajo na posameznikovo sposobnost interpretiranja zaznanih informacij in\ali povezovanja informacij ter tako ovirajo učenje šolskih veščin (branja, pisanja, pravopisa, računanja). Težave, motnje pri učenju, ki sodijo v to skupino, so notranje, nevrofiziološke narave in niso primarno pogojene z vidnimi, slušnimi ali motoričnimi okvarami, motnjami v duševnem razvoju, čustvenimi motnjami ali neustreznimi okoljskimi dejavniki, čeprav se lahko pojavljajo skupaj z njimi.

Mejna intelektualna sposobnost

- 13% populacije, IQ med 71 in 85
- nižje sposobnosti na celotni horizontali funkcioniranja
- s primerno pomočjo dosega minimalne standarde znanja

Motnja v duševnem razvoju

- 2,8 %, dečki: deklice= 2:1
- nižje sposobnosti na kognitivnem, govornem, motoričnem in socialnem področju
- sekundarna retardacija
- ne dosegajo minimalnih standardov programa z enakovrednim izobrazbenim standardom

Značilnosti skupin otrok s posebnimi potrebami, ki obiskujejo vrtec in večinske osnovne šole:

Značilnosti učencev (epistemologija):

Aspergerjev sindrom/ visokofunkcionalni avtizem (AS):

- 1944 Hans Asperger, 3/1000, dečki:deklice=4:1
- pomanjkanje empatije, nezmožnost govoriti o lastnih čustvih
- naivna, enosmerna, enostranska reakcija, neposrednost,
- nesposobnost dojemanja fraz v prenesenem pomenu
- nezmožnost sklepanja prijateljstev,
- Pedanten, natančen, ponavljajoč govor, glasno razmišljanje
- Slaba sposobnost neverbalne komunikacija,
- Izrazita zatopljenost v določene teme,
- anksioznost in kompulzivno vedenje
- Nerodno, slabo koordinirano premikanje in nenavadna drža

Značilnosti skupin otrok s posebnimi potrebami, ki obiskujejo vrtec in večinske osnovne šole:

Značilnosti učencev (epistemologija):

Avtizem – motnje avtističnega spektra:

- 1943 Leo Kanner, 3/1000, dečki: deklice= 3,5:1
  - odsotnost čebljanja do prvega leta
  - odsotnost kazanja s prstom ali drugih socialnih gest ob prvem letu
  - odsotnost posamezne besede do 16. meseca ali spontane dvo-besedne fraze do 2. leta
  - kasnejša izguba že pridobljene veščine npr.govora pri katerikoli starosti (t.i. regresija)
  - v 70% tudi motnja v duševnem razvoju
-
- Tony Atwood: Aspergerjev sindrom
  - Mark Haddon: Skrivnostni primer ali kdo je umoril psa
  - Sabine
  - Rain Man

Značilnosti skupin otrok s posebnimi potrebami, ki obiskujejo vrtec in večinske osnovne šole:

Značilnosti učencev (epistemologija):

Otroci z motnjo pozornosti in hiperaktivnostjo (ADHD):

- nevrološka razvojna motnja
- 5%, dečki: deklice= 2:1
- droben nemir (ne more sedeti pri miru, hodi med aktivnostmi naokoli, se preteguje, bobna z rokami po določenih predmetih-klopi, brca z nogami, lega z zg. delom telesa na klop,
- klepetavost,
- se vpleta v govor drugih,
- hoče biti opažen,
- kratkotrajna koncentracija
- sledi najmočnejšemu dražljaju
- motnje pri finih gibih, neusklajenost gibov

Značilnosti skupin otrok s posebnimi potrebami, ki obiskujejo vrtec in večinske osnovne šole:

Kako postopamo v primerih, ko se nam dozdeva, da otrok bistveno odstopa od vrstnikov:

- Ne skrivajmo se z izgovorom, da nismo usposobljeni, da bi o tem presojali ali, da je vse v redu, ker s tem lahko zapravljamo dragocen čas, ko bi otrok že lahko imel specialista.
- Staršem ne podajamo diagnoze in jim ne pripovedujemo, da otrok zaostaja v razvoju, je prizadet, ima avtizem...
- Staršem povemo, da je njihov otrok **drugačen glede na ostale otroke v skupini** ter povemo, kako in kje smo to ugotovili. V primeru, da ne dosega minimalnih standardov, staršem povemo kje jih ne dosega.
- Značilna vedenjska odstopanja in odstopanja od minimalnih standardov opišemo v poročilu (opis situacije), ki ga izročimo staršem, ter jih usmerimo k ustreznemu strokovnjaku.

Značilnosti javno veljavnih programov VIZ

- Program za predšolske otroke
- Program za predšolske otroke s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo,
  - Prilagojeni program za predšolske otroke
- Program z enakovrednim izobrazbenim standardom
  - Izobraževalni programi s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo,
  - Prilagojeni izobraževalni programi (z nižjim izobrazbenim standardom)
  - Posebni program vzgoje in izobraževanja in
  - Vzgojni program.

Katere so značilne razlike med navedenimi programi? Razlika med vrtcem in šolo glede usmeritve OPP v program.

Usmerjanje otrok z MDR/razvojnimi motnjami v programe VIZ

Zakonske določbe:

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2000)

- Usmerjanje v VIZ programe namesto razvrščanja v različne motnje
- Izvajalci in število programov
- prehajanje med programi
- Individualiziran program

Namen usmerjanja, razlika med usmerjanjem in razvrščanjem

- v katerih programih vrtca so otroci z MDR
- Osnove postopka, kdo ga sproži
- Usmerjanje med medicinskim in socialnim modelom
- Kdaj naj vrtec po uradni dolžnosti predlaga začetek postopka
- Praktičen primer postopka usmerjanja.

Opredefinitev pojmov:

- Učni dosežki,
- učni uspeh (ocene),
- akademsko znanje,
- prilagojeno vedenje,
- minimalni standardi znanja

Kakšne so pomenske razlike med navedenimi kategorijami?

Praksa usmerjanja danes

→ **otrokovi potenciali** (inteligentnost). Slab prediktor predvsem pri otrocih z avtizmom

→ **ocena učnih oziroma razvojnih dosežkov**: šolske ocene.

Raziskave (Branka D. Jurišić):

→ **56 % strokovnjakov se strinja, da učitelji nerealno ocenjujejo otroke s posebnimi potrebami zato, da jim ne bi očitali, da jih ne sprejemajo**

→ **85,7 % učiteljev se strinja, da pozitivne ocene še ne pomenijo, da imajo otroci tudi ustrezno znanje, zato si strokovnjaki želijo, da bi KUOPP kljub vsemu izvedla kontrolni pregled, če je učenec resnično v ustreznem programu**

Kaj bi morala zajemati diagnostika pri usmerjanju

Pomen **pedagoške diagnostike**, glede na medicinsko ali psihološko diagnostiko

Ocenjevanje otrokovega profila sposobnosti (assessment):

ocena sposobnosti: - kakšni so otrokovi potenciali – pri mlajših otrocih uporabljamo različne razvojne preskuse, pri starejših pa preskuse inteligentnosti.

psiho-edukacijski profil oziroma ocena dosežkov – učnih ali razvojnih: - SRF kaj zna, kaj naredi samostojno in kaj ga je potrebno učiti,

adaptivno oziroma prilagojeno vedenje: - skrb za samega sebe oziroma ocena otrokove samostojnosti; to so spretnosti, ki jih potrebuje za samostojno življenje, govorne spretnosti, razumevanje govora

ocena vedenja: - v kateri določimo, katere simptome ima otrok, kako močno so izraženi itd.

Zakaj je prilagojeno vedenje pri učencih z mejno inteligentno sposobnostjo, Aspergerjevim sindromom in lažjo MDR mestoma bolj pomembno, kot učni dosežki.

Nekatere posledice neustreznega usmerjanja v prezahteven program.

- Samo 10% učencev, ki so vpisani v 1. razred prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom, ga tudi konča
- Učni dosežki učencev v nižjem poklicnem izobraževanju, ki končajo prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom so boljši od učencev, ki končajo večinsko OŠ.
- 42% učencev, ki so iz večinske šole preusmerjeni v prilagojen program z nižjim izobrazbeni standardom ima čustvene in vedenjske težave
- 28% učencev ima psihiatrične težave
- 74% ima psihološko obravnavo v ustanovi
- V zadnjih dveh letih je bilo 7 učencev iz večinske OŠ preusmerjenih v posebni program vzgoje in izobraževanja
- Povprečno 7 let v neustreznem programu
- Diagnosticiranje iz ene motnje v drugo
- Zamujena ustrezna usmeritev ali ne-usmeritev pomeni prikrajšanje za pravice, ki jih ima učenec po delovno pravni in socialno varstveni zakonodaji.
  - ali pozitivno spričevalo torej pomeni tudi doseganje min. stand. znanja
  - Kdo prevzema odgovornost za učenčevo prihodnost – mi ali starši?

1. primer:

Deček je do 7. razreda obiskoval OŠ, nato nekaj mesecev OŠPP, sedaj posebni program – huda psihiatrična motnja

2. primer:

Deklica je izdelala prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom, nato nižje poklicno izobraževanje. Testi so pokazali, da ne zmore generalizirati seštevanja do tri. Vpisala se je na tri letno poklicno izobraževanje...

3. primer:

Deček je končal prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom z dobrim uspehom. Pri usmerjanju je bila ugotovljena zmerna motnja v duševnem razvoju. Vseeno NPI, potem v posebni program

4. primer:

Deček je končal dva programa nižjega poklicnega izobraževanja, se zaposlil v kuhinji specializirane ustanove. Ne zmore prešteti do 100.

Kaj je v večjem interesu otroka?

Vrtec:

- da je v primernem programu s primernimi oblikami pomoči v ločeni skupini ali
- z manj ustrezne pomoči v večinskem oddelku vrtca.

Šola:

- da je v primernem programu s primernimi učnimi dosežki v ločenem razredu ali šoli ali
- brez ustreznih učnih dosežkov v večinskem razredu OŠ

Kakšne sposobnosti in prilagojeno vedenje naj imajo otroci, ki se usmerjajo v:

1. Programa vrtcev:

→ Program s prilagojenim izvajanjem in DSP

→ Prilagojen program za predšolske otroke

2. Programe šolanja:

→ Program s prilagojenim izvajanjem in DSP

→ Prilagojen program z enakovrednim izobrazbenim standardom

→ Prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom

→ Posebni program vzgoje in izobraževanja

Kakšne sposobnosti in prilagojeno vedenje naj imajo otroci, ki se usmerjajo v:

Programi šolanja

→ **Program s prilagojenim izvajanjem in dodatno strokovno pomočjo:**

Učenci, ki imajo povprečne sposobnosti, povprečne zmožnosti za učenje, povprečno raven adaptivnega vedenja, ki jim omogoča sodelovanje v skupini vrstnikov z značilnim razvojem, slediti pouku s prilagoditvami, pridobivati informacije v skladu s programom (vsaj 75%). Večinoma so to primanjkljaji na področju socializacije, komunikacije empatije oz. imaginacije mišljenja drugih in izrazito ozko področje zanimanja na otokih izoliranih sposobnosti, ki jih lahko zadovoljimo z individualno strokovno pomočjo in drugimi prilagoditvami.

Prilagojen program z enakovrednim izobrazbenim standardom

Gluhi in naglušni, slepi in slabovidni, otroci z govorno jezikovnimi motnjami, gibalno ovirani otroci

Prilagojen program z nižjim izobrazbenim standardom:

Učenci, ki imajo sposobnosti v območju lažje motnje v duševnem razvoju, ali pa povprečne sposobnosti in tako nizke učne dosežke in raven prilagojenega vedenja, da potrebujejo nižji izobrazbeni standard, večje prilagoditve in manjšo skupino. Sekundarna retardacija (ni nujno nižja primarna intelektualna raven). Značilno izrazito ozko področje zanimanja, ponavljajoče vedenje in otočki izoliranih sposobnosti, ki ne odražajo splošne ravni delovanja. Prehajanje v razširjen del programa z enakovrednim izobrazbenim standardom. Trajanje: 9 let + podaljšanje za največ tri leta. Odprta vertikala, samostojno življenje, zaposlitev, družina...

Posebni program vzgoje in izobraževanja:

Učenci, ki imajo sposobnosti v območju zmerne, težje in težke motnje v duševnem razvoju, ali pa imajo tudi višje intelektualne sposobnosti in tako nizke učne dosežke in raven prilagojenega vedenja. Raven prilagojenega vedenja jim ne omogoča sodelovanja pri večini skupinskih dejavnosti pouka v programu z enakovrednim ali nižjim izobrazbenim standardom. Prilagojen pouk in prilagojeni cilji, popolno diferenciran, lahko tudi v celoti individualiziran. Prehajanje v razširjeni del prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom. Trajanje programa: od 6 do 26 let. Vse življenska pomoč. Zaposlitev pod posebnimi pogoji.

Učinkovitost in pomen dodatne strokovne pomoči.

Načini izvajanja pomoči za reduciranje stigmatizacije:

- V IP je potrebno predvideti način izvajanja, ki bo najmanj obremenjeval celotno okolico otroka in v največji možni meri reduciral stigmatizacijo,
- Pomoč naj bo namenjena tudi ostalim otrokom, tudi uspešnim

Kdaj je dodatna strokovna pomoč učinkovita in kdaj nima ustreznega učinka:

- Je bolj učinkovita, če se izvaja v manjših časovnih intervalih, to pomeni, manj kot eno uro,
- ni učinkovita kadar z DSP otrok ne doseže ciljev ali pa jih dosega samo v izoliranih učnih okoljih, generalizirati pa jih ne zmore.
- kadar gre za zmerno, težjo ali težko motnjo v duševnem razvoju ali nizko funkcionalen avtizem

Individualizirani program (IP)

Zakonske določbe, 29., 30. člen ZUOPP

Vrtec, šola oziroma zavod mora najkasneje v roku 30 dni po vključitvi otroka s posebnimi potrebami izdelati IP vzgoje in izobraževanja

Vsebina – zakonsko določena:

Z individualiziranim programom se določijo oblike dela na posameznih vzgojnih in izobraževalnih področjih, pri posameznih predmetih ali pri predmetnih področjih, način izvajanja dodatne strokovne pomoči, izvajanje fizične pomoči, prehajanje med programi ter potrebne prilagoditve pri organizaciji, preverjanju in ocenjevanju znanja, napredovanju in časovni razporeditvi pouka.

Vsebina: dejansko:

- Opis sedanje ravni funkcioniranja,
- Izločitev funkcij, ki jih nameravamo razvijati z IP,
- daljnoročni in kratkoročni cilji,
- metode dela in prilagoditve – kako bomo cilje dosegali,
- oblike prehajanja med programi
- merila uspeha, ocenjevalne lestvice za sprotno evalvacijo ciljev

IP med birokracijo in temeljnim vodilom razvoja otroka

Individualizirani program (IP)

Pedagoška diagnostika - kako v IP opisati sedanjo raven funkcioniranja:

- Določiti področja na katerem bomo opazovali otrokovo funkcioniranje oziroma izberemo razvojno lestvico, ki zajema področja npr: motoriko, percepcijo, imitacijo, govor in komunikacija, socializacija, skrb za samega sebe. Začnemo od najnižje razvojne stopnje npr: gibanje brez pomoči, hodi nazaj in vstran...

-Otroka opazovati v čim več različnih situacijah, strukturirati čim več različnih aktivnosti v katerih bo otrok spontano pokazal čim več veščin

-posebno pozornost moramo imeti pri dajanju navodil in preveriti, ali so jih otroci razumeli,

-Svoja opažanja dopolnimo z informacijami kolegov in staršev, vendar to ne smejo biti edine informacije,

Oblikovanje in evalviranje ciljev:

- ne prepisujemo jih iz kurikula
- prilagojeni otrokovim dejanskim potrebam – težave in primanjkljaje preoblikujemo v cilje,
- prilagojeni otrokovim sposobnostim in doseženemu napredku
- merljivost ciljev

Prilagajanje:

-glede na posebne potrebe, ne glede na diagnozo (npr. avtizem) ter
-prilagoditve za doseganje znanja in spretnosti, ne minimalnih standardov znanja.

Sodelovanje s starši pri oblikovanju, spremljanju in evalvaciji IP.

Diskusija:

Vse kar ste želeli vedeti o šolanju otrok z motnjami v duševnem razvoju, pa si niste upali vprašati.

- Atwood, Tony (2007): *Asperger's Syndrome*, Jessica Kingsley Publishers, London--Obstaja tudi prevod v Slovenskem jeziku
- Byrne, David (1999). *Social Exclusion (Critical concept in Sociology)*. Open University Press Celtic Court Ballmoor, Bachingkam, UK, Philadelphia, USA
- D'Haem, J., (2007). *Special at school but lonely at home: An alternative friendship group for adolescents with Down syndrome*. Down Syndrom Research and Practise, Pridobljeno 8. 7. 2008 s <http://www.down-syndrome.org/practice/2012/>.
- Idaho State Dept. of Education. Special Education, Section. (1996). *Technical Assistance Resource Guide for Teachers Educating Students with: Attention Deficit Hyperactivity Disorder*.
- Jurišič, D., B. (1991). *Priročnik za ocenjevanje otrokovega razvoja*. Ljubljana: Zavod za usposabljanje Janeza Levca.
- Jurišič, D. B., (2006). Učenje otrok s spektroavtistično motnjo za čim bolj samostojno življenje in delo, v C. Kržišnik, T. Battelino, (ur), Izbrana poglavja iz pediatrije. Novosti v otroški gastroenteologiji. Avtizem. (174-189). Medicinska fakulteta v Ljubljani, Ljubljana.
- Jurišič, D., B. . (2008). Starši so enakovredni partnerji pri oblikovanju individualiziranega programa: Otroci naj bodo dobri v šoli in odlični v življenju! v M. Rovšek (ur.), *Otroci s posebnimi potrebami. Izobraževanje in vzgoja otrok z motnjami v duševnem razvoju*. Nova Gorica: Educa. Melior.
- Javornik, M. (2004). Starši otrok s posebnimi potrebami in meje šolske integracije. *Sodobna pedagogika*, 55 (121), 118-128.
- Kochhar, Carol, A., Linda West, L., and Juliana Taymans, M. (2000). *Successful Inclusion. Practical Strategies for a Shared Responsibility*. 2nd ed: Prentice – Hall, Inc.
- Mittler P. (2005). *Working Towards Inclusive Education*. London: David Fulton Publisher
- Salvia, J., Ysseldyke, J.E., Bolt, S. (2007). *Assesment In Special and Inclusive Education*.
- Houghton Mifflin Company.
- Rovšek, M. (2006). Poti in stranpoti vzgoje in izobraževanja otrok s posebnimi potrebami v B. Založnik (ur.) *Otroci s posebnimi potrebami. Integracija in inkluzija*. (15-25). Nova Gorica: Educa. Melior.
- Rovšek, M. (2009). Stanje na področju vključevanja otrok z motnjami v duševnem razvoju v šolski sistem. *Sodobna pedagogika*, 60(126), 350-360
- Rovšek, M. (2009). Inkluzija in otroci z motnjami v duševnem razvoju. *Vzgoja in izobraževanje* XL 5-6:17-21.
- Šmid, M. (2008). Značilnosti prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom in posebnega programa vzgoje in izobraževanja v M. Rovšek (ur.), *Otroci s posebnimi potrebami. Izobraževanje in vzgoja otrok z motnjami v duševnem razvoju*. (73-84). Nova Gorica: Educa. Melior.
- Vrhovski, M. Razvoj konceptov v specialni pedagogiki. Pridobljeno 22.1.2010 s http://www.see-educoop.net/education_in/pdf/erasmus014-oth-svn-t03.pdf
- Siperstein, Gary N., and Robin C. Parker. 2008. Toward an Understanding of Social Integration: A Special Issue. *Exceptionality* 16 (3):119-124.
- Ysseldike, James, E., Bob Algozzine, and Marta Thurlow, L. *Critical Issues in Special Education*. Third ed: Houghton Mifflin Company.
- Ysseldyke, J. 2005. Assessment and decision making for students with learning disabilities: What if this is as good as it gets? *Learning Disability Quarterly* 28 (2):125-128.